

Mastergraden i fransk ved Universitetet i Bergen

Rapport fra programsensor høsten 2024: Kjerstin Aukrust, UiO

1. Innledende betraktninger

I denne rapporten evalueres primært de to emnene i masterprogrammet i fransk innenfor fransk litteratur, dvs. FRAN308 Litterært særemne og FRAN312 Fransk litteraturvitskap.

Etter avtale med fagmiljøet evalueres ikke de to språkemnene, dvs. FRAN307 Språkleg særemne og FRAN313 Fransk språkvitskap, i denne rapporten, men i neste rapport som leveres i 2025. Denne rapporten vil allikevel inneholde noen generelle betraktninger om masterprogrammet i fransk ved UiB som helhet.

Den 18. september 2024 hadde jeg samtaler ved UiB med Margery Vibe Skagen, Sonia Cecilia Lagerwall og Øyvind Gjerstad fra fagmiljøet på fransk, samt en gruppe på fem studenter, der én var på andreåret mens resten var på førsteåret. To av studentene var utvekslingsstudenter fra Kamerun. Både fagmiljø og ekstern fagfelle er enige om at dette både er for få studenter og at de utgjør et for lite representativt utvalg til at deres tilbakemelding bør tillegges for mye vekt. Jeg vil allikevel påpeke at det nå engang er de tilbakemeldingene jeg har å forholde meg til, og at jeg opplever at det er relevant å gjengi noen av innspillene de kom med.

Jeg evaluerer de to emnene, samt masterprogrammet i fransk ved UiB som helhet, basert på samtalene nevnt ovenfor, informasjon fra UiBs nettsider, treårsrapporter fra de enkelte emnene, informasjon om vurderingsordninger og sensorordninger for emnene, samt tilsendte sensurveiledninger, egenvurderinger, sammendrag av studentevalueringer og informasjon om gjennomføring og karakterfordeling.

Jeg mottok dessverre ikke all relevant informasjon fra UiB samtidig, noe kom i etterkant av at førsteutkastet til rapporten var skrevet. Jeg sendte dette utkastet til fagmiljøet for innspill, og i utgangspunktet var det ment mest som en faktasjekk. Fagmiljøet valgte å skrive et lengre notat med innspill og kritiske kommentarer til utkastet, som legges ved

denne rapporten. Jeg har lest notatet og har inkorporert noen av innspillene i den endelige rapporten. Jeg opplever at dialogen med fagmiljøet har vært god og åpen, til tross for at prosessen rundt utarbeidelsen av denne rapporten ikke ble helt som forventet og noe uryddig.

2. Kort evaluering av studieprogrammet

Kulturkunnskap

Læringsutbyttebeskrivelsen på studieprogramnivå, slik den presenteres under overskriften «Kva lærer du?» på nettsiden [Fransk, master, 2 år | Universitetet i Bergen \(uib.no\)](https://uib.no), fremstår etter mitt syn noe misvisende og selvmotsigende. Det henger sammen med den plassen fransk kultur har i presentasjonen. I den første setningen på nettsiden sies det riktignok at «Det franske masterprogrammet gir spesialisert kunnskap innan fransk språk og litteratur, og inngang til ein kultur som har påverka styresett og tankegods over heile verda.», noe som gir et inntrykk av at språk og litteratur har en viktigere plass enn kulturkunnskap på denne masteren. Samtidig kan nettsidene forøvrig med fordel oppdateres slik at det kommer klart frem på hvilke måter kultur- og samfunnsperspektiver inngår i undervisningen.

Noen eksempler:

Innledningsvis sies det at «Masterprogrammet har som mål å gi deg høgt kunnskapsnivå i fransk litteratur, **kultur** og språk» (min utheving), mens i læringsmålene rett under har den delen av franskd disiplinen som omhandler kultur forsvunnet. Her heter det at studenten gjennom mastergraden får «brei kunnskap innanfor fransk og/eller frankofon litteratur og fransk lingvistikk» - her har man altså utelatt kunnskap om fransk kultur fullstendig som et læringsmål, noe jeg syns er svært underlig og selvmotsigende med det som står kun noen få avsnitt ovenfor.

I tillegg virker det som man på masternivå ikke lenger forholder seg til den tradisjonelle tredelingen innenfor språkundervisning på universitetsnivå som lenge har vært rådende, og som også strukturerer undervisningen på bachelorprogrammet i fransk ved UiB. I presentasjonen av sistnevnte står det eksplisitt at «På bachelorprogrammet i fransk får du innsikt i fransk språkvitskap, franskspråkleg litteratur og **kultur og samfunn**» ([Fransk, bachelor, 3 år | Universitetet i Bergen \(uib.no\)](https://uib.no), min utheving). Denne

tredelingen gjenspeiles også i emneporteføljen på bachelornivå, der man har egne emner innenfor kulturkunnskap.

Jeg er selvsagt enig med fagmiljøet i at kulturkunnskapelige elementer i vid forstand kan inngå både i litteratur- og lingvistikk-emner, men jeg holder fast ved at kulturkunnskap med fordel kan få en større plass også på masternivå, av flere årsaker:

- Erfaringen fra UiO gjennom flere år viser at det vi kaller fransk områdekunnskap (tidligere kulturkunnskap) er den delen av faget som trekker til seg flest masterstudenter. Anslagsvis har så mange som 70-80% av masterstudentene på fransk de siste 10 årene valgt å skrive oppgave innenfor områdekunnskap, snarere enn lingvistikk eller litteratur. Søkningen til fransk master i Oslo har holdt seg relativt stabilt og på et ganske høyt nivå (ca 8-10 nye studenter i året) de siste årene nettopp takket være disse studentene som velger å spesialisere seg innenfor områdekunnskap. Det manglende tilbudet innenfor kulturkunnskap kan derfor være én årsak til at rekrutteringen til master i fransk ved UiB er relativt svak og har vært synkende de siste årene.
- Ettersom det på nettsiden hevdes at «Masterprogrammet har som mål å gi deg høgt kunnskapsnivå i fransk litteratur, **kultur** og språk» og at man får «kunnskap på høgt nivå innan fransk språk og **kultur**», vil studentene ha en forventning som ikke innfris med det tilbudet som eksisterer pr. i dag, der det ikke gis noen emner innenfor kulturkunnskap. Dette var noe studentene jeg snakket med også trakk frem i samtalene våre: De reagerte på at «kultur» var nevnt i beskrivelsen av studieprogrammet, samtidig som det ikke hadde en fremtrendende plass i undervisningen. Dette er uheldig og må ryddes opp i.

Forskning

På nettsidene kobles franskstudiene ved UiB eksplisitt til pågående forskning på franskseksjonen ved UiB, ved at forskjellige forskningsområder nevnes. Dette har i tidligere rapporter blitt trukket frem som et inkluderende og inspirerende grep. Det kan jeg til dels være enig i, men mener det bør nyanseres: Selv om det i prinsippet er et gode at undervisningen er forskningsbasert, synes det til dels å gå på bekostningen av variasjonen i undervisningstilbudet som blir gitt på masternivå. Dette gjelder kanskje spesielt på språkemnene, der narrativitet synes å ha fått kanskje vel mye plass de siste årene på bekostning av andre, kanskje mer «matnyttige» temaer for studenter som for eks. skal bli lærere eller ha andre yrker, og ikke primært skal bli forskere. Det kan jeg komme tilbake til i rapporten neste år, som skal se spesielt på språkemnene.

I det hele tatt synes mastergraden i fransk ved UiB å være spesielt innrettet mot studenter som ønsker å gjøre forskerkarriere. Dette gjenspeiles bl.a. i læringsmålene («Læringsutbytte») som står listet opp på flere av emnene, der det bl.a. heter at studenten etter å ha tatt emnet «er i stand til å gje undervisning i temaet emnet omhandler», «kan driva forskning og anna fagleg utviklingsarbeid på som gjeld temaet emnet omhandler, og «kan representera fagfeltet i tverrfaglege og internasjonale samanhengar». Dette mener jeg er *altfor* ambisiøse læringsmål for et masteremne, og hører heller hjemme på PhD-nivå.

I tillegg er det å ha et masterløp som har som hovedmål å utdanne forskere lite i tråd med det jobbtilbudet som venter studentene når de er ferdig – de *aller* færreste vil jo kunne gjøre forskerkarriere i fransk, og utdanningen bør derfor i større grad gjøre dem rustet til å møte det arbeidslivet de faktisk kommer til å jobbe i: lærerverket, diplomati, turisme, internasjonale organisasjoner, media, næringsliv, kulturfeltet osv. Dette er arbeidsfelt som alle listes opp under punktet «Kva kan du jobbe som?», men som altså i liten grad preger undervisningen, som primært er innrettet mot kun ett punkt på listen, altså forskning. Det mener jeg er problematisk: Masterstudiet ved UiB bør i større grad kvalifisere folk til å jobbe også innenfor disse andre feltene som listes opp.

Metode

Læringsutbyttebeskrivelsen på studieprogramnivå på nettsiden har også en noe mangelfull liste over kompetansemål. I tillegg til det nevnte punktet om «brei kunnskap innanfor fransk og/eller frankofon litteratur og fransk lingvistikk», er det kun to andre punkter som nevnes:

- «lærer du å arbeide sjølvstendig og langsiktig med problemløysing, med basis i fagkunnskap»
- «kan du utvikle eigen kompetanse og spesialisering»

Jeg opplever disse målene som for generelle og vage, og for lite konkrete og presise. Bl.a. savner jeg et punkt om metode. Til forskjell fra for eks. masterstudiet i fransk ved UiO, tilbyr ikke UiB et eget metodeemne. I samtalene med studentene trakk de dette frem som en svakhet ved masteropplegget: De klagde over det de kalte «un problème de méthodologie : il n'y a pas de cours de méthode», og pekte på at «Il nous faut des cours de recherche : comment choisir le sujet, comment faire la recherche». Flere ga uttrykk for at de følte seg litt disorienterte, og at de kunne trenkt en tydeligere innramming av hvor de skal med masterstudiet ganske tidlig i løpet, en slags veiviser: «Il faut un guide : suggère des thèmes, c'est vaste, on se perd».

Det litt uformelle «masterseminaret» som arrangeres ser ut til å fylle dette hullet noe, men det kommer noe sent i løpet, og burde muligens formaliseres ved å inngå som en del av et emne og gi studiepoeng.

Studentenes vurdering

I mine samtaler med studentene kom det ellers frem at opplevelsen av masterstudiet i fransk ved UiB er noe sprikende. På den ene siden syns de at det stort sett er et interessant studium, og trekker frem at det er gode undervisere og et godt støtteapparat: «C'est bien préparé, bien encadré, on se sent confortable, les profs sont sympas, à l'écoute». Samtidig peker de fleste på at det er et krevende studium der nivået tidvis er for høyt (bl.a. vanskelige artikler), og at det er for teoretisk og for lite praktisk innrettet – de savner bl.a. flere muligheter til å snakke fransk. De syns også det er en svakhet at de ikke får noe undervisning i historie eller i andre aspekter ved det franske samfunnet, for eks. «current affairs, politique, diplomatie, culture ».

Til slutt vil jeg påpeke at selv om fagmiljøet virker fornøyd med avtalen med ENS i Yaoundé i Kamerun som har eksistert i mange år, som gir franskstudiet en god del studenter og som åpenbart har mange fordeler, så virker det for en utenforstående som det også skaper noen utfordringer som man ikke virker noe særlig bevisst på eller skyver under teppet. Det slår meg at de afrikanske studentene i større grad enn de norske hadde en forventning om et mer praktisk og mindre teoretisk studium, og at de i større grad enn de norske hadde kritiske innvendinger til løpet, for eks. når det gjaldt manglende undervisning i metode og kulturkunnskap. Sånn sett virker det nåværende studieløpet bedre tilpasset de norske studentene enn de afrikanske. Det kan være et problem dersom de afrikanske studentene er i flertall.

3. Evaluering av emner

FRAN312 Fransk litteraturvitskap

FRAN312 har vært gjennomført i sin nåværende form siden 2019 og bygger videre på det mangeårige SAK-samarbeidet mellom franskseksjonene ved UiB og NTNU, der undervisningen gis. Det faglige innholdet er beskrevet på denne måten i emnebeskrivelsen: “Eitt til to franske litterære verk blir studert i flere ulike perspektiv, til dømes: tematisk, retorisk, forteljarteknisk, litteraturhistorisk. Dette kan også innebære å studere verket/verka gjennom adaptasjoner, som film, teikneserier, eller andre litterære

verk basert på originalteksten(ane). Moment som tekstane sin kultur- og litteraturhistoriske kontekst, idéinnhald og sjangermessige tilhøyrslar vil stå sentralt. Emnet legg samstundes vekt på fagkritisk refleksjon.”

Litteraturforskere ved NTNU (Priscilla Ringrose, Marius Warholm Haugen, Nadège Lourme og Vannessa Etondi (vikar)) og ved UiB (Margery Vibe Skagen, Sonia Lagerwall) har delt på undervisningen, slik at begge institusjoner har hatt flere ulike spesialister til å gjennomgå deres respektive tilnærminger til Flauberts roman *Madame Bovary*. Dette fremstår som en styrke. De samme romanene (Flauberts verk og Posy Simmonds *Gemma Boverly*) og ulike filmatiske fortolkningar av disse vært på pensum på dette emnet siden 2019.

Generelt gir de ansatte og studentene uttrykk for at SAK-samarbeidet med NTNU og den rent tekniske gjennomføringen av emnet fungerer fint. Valget av *Madame Bovary* som hovedpensum gjennom flere år kan forsvares ved at det er et rikt og sentralt verk som åpner for flere samfunnsrelevante tilnærminger, som synes godt ivaretatt. De ansatte virker veldig fornøyd med dette emnet og verkene som er på pensum, og studentene trekker også frem flere positive sider, som for eks. at ulike filmatiseringar også er en del av emnet, ikke bare de litterære tekstene, og at det ligger en verdi i å få mange ulike og spesialiserte perspektiver på samme litterære verk. Det fremstår som en stor styrke ved dette emnet.

Samtidig hadde studentene jeg snakket med flere kritiske innvendingar som går på følgjende:

- Noen (ikke alle) syns at *Madame Bovary* er for lang, tung og “kjedelig”. De etterspør derfor flere kortere tekster, istedenfor éin stor.
- Mange syns at artiklene på pensum er for vanskelige.
- Et flertall meiner tema for emnet er for snevert – de hadde ønsket seg mer tematisk spredning.
- Mange har lagt merke til at samme verk og tema har vært pensum i mange år. De syns det er lite motiverende og at det vitner om lite variasjon.

Jeg støtter studentenes sistnevnte kommentar. Jeg stusser over at samme verk og tematikk har vært på pensum over så mange år. Jeg kan skjønne at det er tidsbesparende for underviserne, men samtidig er det lite faglig utviklende og kan fort

føre til stagnasjon. Til tross for at *Madame Bovary* er et kanonisk verk og egner seg godt til å trekke inn momenter fra kulturkunnskap, er det ikke slik at det er det eneste verket i fransk litteraturhistorie som har den egenskapen. Jeg oppfordrer derfor de ansatte til å tenke litt nytt her, og gjerne vurdere andre verk som kan gå i en slags rotasjon med verket til Flaubert. Når det finnes så mye å velge mellom innenfor «Fransk litteraturvitenskap», syns jeg det er underlig at man virker å ha «kjørt seg fast» i dette ene sporet over så lang tid. I tillegg mener jeg tittelen på emnet ikke er helt i samsvar med emnebeskrivelsen: Å kalle et emne «Fransk litteraturvitenskap» fordrer et noe bredere perspektiv enn å studere «eitt til to franske litterære verk», noe jeg syns blir litt for snevert.

Når det gjelder læringsutbyttet, er det formulert slik:

Studenten:

- har utvida kunnskap om fransk litteratur og kan bruke ulike analytiske perspektiv på litterære tekstar
- har djupnekunnskap om eitt til to sentrale verk i fransk litteraturhistorie
- kan diskutere forholdet mellom ulike litterære tekster på fransk, med ei kritisk tilnærming til tekstane
- meistar akademisk framstilling på fransk munnleg og skriftleg
- har evne til å strukturere og formulere idear klart og innsiktsfullt på fransk

Mange av disse læringsmålene fremstår gode og relevante, men ettersom det synes å ha blitt ganske etablert at man også ser på andre kunstuttrykk enn tradisjonelle litterære tekster (for eks. tegneserieroman og film), noe som oppleves som et pluss ved dette emnet, bør nok det også inngå som et punkt i læringsutbyttet. Også her og på andre emner savner jeg et punkt om metode og om kildekritikk, for eks. (jf. utfordringen med KI).

Ellers virker arbeids- og undervisningsformene greie, det samme gjelder den obligatoriske undervisningsaktiviteten.

Slik det står formulert på emnesiden, er siktemålet for emnet «å undersøkje ei gitt litterær problemstilling som kan vera knytt til ein sjanger, ein periode, eit forfattarskap, eit litteraturvitskapleg grunnlagsproblem eller liknande.» Det virker som det har vært noe mer variasjon på dette emnet de siste årene enn på FRAN312, og at undervisningen er svært forskningsbasert. Det er primært forskningen til Lagerwall og Vibe Skagen på alderdom og Ernaux som har vært tema de siste årene. Det forskningsbaserte aspektet fremstår som et pluss i denne sammenhengen, så lenge variasjonen også ivaretas i tiden fremover.

I vurderingen av dette emnet har jeg basert meg på skriftlige studentevalueringer snarere enn samtale med studentene, da veldig få av de studentene jeg snakket med hadde tatt dette emnet ennå. De skriftlige evalueringene viser følgende:

- Studentene syns hovedsakelig at emnet er interessant, rikt og variert.
- Enkelte mener pensum er for stort og sier de foretrekker korte verk fremfor lange.
- De trekker frem det obligatoriske innlegget som et pluss, men enkelte foreslår at det kan legges litt senere i semesteret.

For min del syns jeg pensum fra forrige gang emnet ble holdt virker veldig solid og gjennomtenkt.

Når det gjelder læringsutbyttet, er det formulert slik:

Studenten:

1. har god innsikt i problemstillinger knytte til litteraturen og litteraturteorien som er blitt gjennomgått
2. har kjennskap til nyare forskning innan det aktuelle feltet
3. er i stand til å gje undervisning i temaet emnet omhandlar
4. kan driva forskning og anna fagleg utviklingsarbeid på som gjeld temaet emnet omhandlar
5. har oversyn over det temaet som er gjennomgått, slik at han/ho kan representera fagfeltet i tverrfaglege og internasjonale samanhengar
6. kan arbeide sjølvstendig med ei problemstilling, leite fram relevant bakgrunnsmateriale og presentere resultat frå dette arbeidet i akademisk form

7. kan planleggja og gjennomføra rettleia arbeidsoppgåver som strekkjer seg over ei viss tid

Som nevnt ovenfor, syns jeg at læringsmål 3, 4 og 5 er altfor ambisiøse til et masteremne. I tillegg savner jeg også her et punkt om metode og om kildekritikk, for eks. (jf. utfordringen med KI). Derfor anbefaler jeg en full gjennomgang av disse læringsmålene, slik at de fremstår mer realistiske.

Også her virker arbeids- og undervisningsformene greie, det samme gjelder den obligatoriske undervisningsaktiviteten.

4. Evaluering av vurderingsordninger

Informasjonen som gis om vurderingsordningene på emnesidene er tydelig, og den er enkel å finne frem til. Vurderingsformene i de forskjellige emnene er varierte, og virker relevante med tanke på å oppnå læringsutbyttet i de forskjellige emnene. I samtalen med de ansatte diskuterte vi utfordringer knyttet til KI, og om det fortsatt er hensiktsmessig å ha skriftlig hjemmeeksamen/semesteroppgave. Det virker som det fortsatt er det, men dersom det dukker opp flere tilfeller de nærmeste årene der man mistenker bruk av KI, bør man i større grad vurdere bruk av andre vurderingsordninger, for eks. muntlig eksamen. Jeg har fått opplyst om at det allerede fra 2025 er innført muntlig eksamen på FRAN308 – det fremstår som et godt valg.

Når det gjelder sensorveiledningene på de to emnene, inneholder de ganske omfattende og fyllestgjørende informasjon om læringsutbytte, arbeidsmåter, timeplan og pensum, samt en gjengivelse av UHRs generelle karakterbeskrivelser. Begge sensorveiledningene gir mye relevant informasjon.

Selve eksamensoppgavene er interessante, godt formulerte og gir gode muligheter for studentene å vise det de kan. Hele karakterskalaen er brukt i de karakteroversiktene jeg har fått tilsendt, men at studentene ved mange tilfeller har fått gode karakterer (det er flere A'er). Dette er en naturlig utvikling når man kommer på et høyere nivå.

5. Oppsummering

Det er mye bra å si om masterstudiet i fransk ved UiB. Lærerne får veldig gode skussmål, undervisningen holder et faglig høyt nivå og emnene omtales stort sett som interessante. Når det er sagt, er det flere grep som kan og bør tas for å gjøre tilbudet bedre og for å muligens kunne trekke til seg flere studenter.

Avslutningsvis vil jeg derfor komme med noen konkrete forslag til forbedring:

- Jeg forstår det slik at det pga. ressursituasjonen på fransk ved UiB ikke er realistisk at fire ansatte skal klare å endre fagprofilen og gi forskningsbasert undervisning i kulturkunnskap/ områdestudier. Jeg vil derfor oppfordre UiB sentralt til å vurdere å utvide staben. En stilling i kulturkunnskap bør prioriteres, fortrinnsvis en som kan undervise og veilede på masternivå.
- Slik situasjonen er nå, forstår jeg at fagmiljøet på fransk ved UiB ønsker å rendyrke sin lingvistiske og litterære profil og i mindre grad tilby emner i kulturkunnskap. Dette bør komme enda tydeligere frem på nettsidene: Emnebeskrivelsene og læringsmålene revideres for å gjenspeile det reelle undervisningstilbudet.
- Emnebeskrivelsene og læringsmålene bør også revideres mtp. presisjonsnivå, ambisjonsnivå, og «matnyttighet» for studentenes fremtidige arbeidsliv.
- Pensum bør revideres på FRAN312, der det har vært svært lite variasjon de siste årene.
- Man bør vurdere å gå over til seks emner à 10 poeng, istedenfor fire emner à 15 poeng. Det vil gjøre det mulig å legge til et emne i kulturkunnskap (i vid forstand, som også kan kobles til litteratur og/eller lingvistikk) og et metodeemne.

Oslo, 21.11.2024

Kjerstin Aukrust

Førsteamanuensis i fransk litteratur og områdekunnskap

Universitetet i Oslo